

Fd Miljödepartementet

Lantbrukarnas Riksförbund tackar för möjligheten att lämna synpunkter på Miljömålsrådets årsrapport. Här är våra kommentarer:

6. SYNTESARBETE OM ETT HÅLLBART LIVSMEDELSSYSTEM

"Programområdet syftar till ökad samsyn bland deltagande myndigheter om vad som kännetecknar en hållbar produktion och konsumtion av livsmedel i Sverige och de viktigaste förändringarna för att nå dit."

Kommentar LRF: LRF stödjer detta, men vill betona **vikten av att ta hänsyn till både ekonomiska, sociala och miljömässiga aspekter**. I detta bör områdena försörjningstrygghet, krisberedskap och klimatanpassning beaktas.

Det är också avgörande att underlag och riktlinjer, till exempel kostråd, baseras på vetenskapligt solid grund och tas fram i processer som präglas av transparens och bred dialog.

Exempel: LRF har tillsammans med kollegor i de Nordiska bondeorganisationerna uttryckt en kraftig oro över brister inom processen med [översynen av Nordiska Näringsrekommendationer](#), i synnerhet kvaliteten på arbetet med att väga in miljöaspekter i kostråden.

"We have now reached a point where we consider us obliged to draw your attention to the grave omissions of the NNR work. We consider there to be a lack of good scientific methodology and transparency. It is challenging for external key stakeholders to stay informed and take part –on a solid scientific basis –in the work that will eventually affect both public health and the society at large in the Nordic countries, and especially the impact on farming and food production".

Sverige behöver en uppdaterad kostundersökning på befolkningsnivå, då aktuella data saknas. Då våra kostmönster ständigt ändras är det inte relevant att basera analyser och beslut på data som är 10 år eller äldre. Så är fallet idag.

LRF anser att offentliga verksamheter ska i livsmedelssammanhang ha och tillämpa en gemensam definition av vad som är konsumtion, direktkonsumtion och förbrukning.

Idag överlappar och används begreppen omväxlande i olika databaser hos olika myndigheter. Detta är förvirrande, men leder framför allt till felaktiga slutsatser. Därför ser LRF ett behov av att berörda myndigheter (Livsmedelsverket och Jordbruksverket och övriga myndigheter som använder dessa begrepp i livsmedelssammanhang) enas om definitioner på respektive och använder dem konsekvent i sin data och kommunikation.

Statistik, beräkningar och målsättningar under utveckling

Hur vi värderar och målsätter klimatpåverkan för råvaror och produkter från jordbruket och skogsbruket behöver utvecklas. Beslut, beräkningar och uppföljningsstrukturer behöver ta hänsyn till utvecklingen, så vi inte låser fast oss i ett system som har många begränsningar vad

gäller det biogena kolets kretslopp. Nuvarande klimatberäkningsmodell (GWP100), gör till exempel inte skillnad i växthusgasernas ursprung och kretsloppens längd. I IPCC 2021 (Sixth assessment report on climate change) (se 5.1.5) uppmärksammas att beräkningsmetoden GWP100 överskattar påverkan på den globala medeltemperaturen från konstanta metanutsläpp 3–4 gånger över en 20-årsperiod, och underskattar klimatpåverkan från ökande utsläpp (AR 6 kap 7.)

Ett alternativ till mål i koldioxidekvivalenter är att **målsätta klimatgaserna** koldioxid, metan och lustgas **var för sig**. Detta skulle öka möjligheterna för Sveriges regioner och kommuner att i större utsträckning ta hänsyn till lokala förutsättningar vad gäller platsbundna produktionsförutsättningar för jord- och skogsbruket och bättre hantering av klimatanpassningsåtgärder som restaurering av våtmarker, ängs- och betesmarker m.m. Det torde också minska risken för målkonflikter med övriga miljömål.

Näringen har själva gjort en analys om möjligheterna att nå de territoriella målen till 2050 i rapporten Framtidens Jordbruk Mjolk och Nötkött (2021). I rapporten utvecklar branschen resonemanget runt klimatmål och växthusgasernas egenskaper. Här definierar också mjolk och nötköttsbranschen framtidens hållbara produktion och dess potential. Utökad beskrivning finns i rapporten [Framtidens Jordbruk Mjolk och Nötkött](#) (2021).

Vidare behöver målsättningar för produkter med ursprung i platsbundna verksamheter som jord- och skogsbruk ta hänsyn till om målsättningen och data avser globalt, nationellt, regionalt eller lokalt perspektiv. Det är vanligt att globala klimatdata appliceras på ett enskilt land eller en enskild produkt, vilket blir missvisande. I de fall målsättningar avser Sverige, behöver alltså data och beräkningar reflektera det perspektivet, så att globala siffror inte används på en nationell nivå eller lägre.

Kommentar LRF s 22: Vi betonar också vikten av följande mål:

Mål 11: Ett hållbart livsmedelsystem är en förutsättning för alla städer och samhällens överlevnad och funktion. I klimatanpassningen av dessa är jordbruket och dess förmåga att buffra effekter av extremväder osv avgörande.

Mål 7 Hållbar energi för alla: Livsmedelsystemet är tätt sammankopplat med energisystemet och biomassa från jordbruksmark och djurhållning har en tydlig roll i energiomställningen.

7. INSATSER FÖR GRÖN INFRASTRUKTUR

Kommentar LRF avsnitt 7:

LRF har föreslagit och inlett dialog med myndigheter om en deltagardriven pilotsatsning för lokalt arbete för biologisk mångfald. Konkret ska resurspersoner runt om i landet fungera som nav för samverkan mellan befintliga och nya resurser, för att bättre nyttja de ersättningar, kompetenser och intressen bland markägare som finns för att främja biologisk mångfald. Satsningen avser inte ersätta befintligt arbete som på många håll fungerar väldigt väl utan i stället utgöra ett komplement.

Strukturen bör främja direktkontakt med markägare, likt LEVA-metoden, dels regionala samordnare som fungerar som spindlar i näten och knyter samman lokala resurspersoner. Satsningen utgör ett viktigt bidrag i klimatanpassningen och har många synergier med klimatarbetet och resten av miljömålen.

8. FÖRSLAG TILL REGERINGEN

8.2 Styrmedel för hållbar konsumtion, s 27

Kommentar LRF: s 27

Upphandlingsmyndigheten erhåller hållbarhetskriterier för offentlig upphandling av livsmedel. Fokus på dessa kriterier ligger på miljö och djurvälstånd vilket LRF stödjer. Men de två andra pelarna i hållbarhet, social- och ekonomisk hållbarhet är lika viktiga.

Offentlig upphandling av livsmedel är ett viktigt led i att stärka försörjningstryggheten. Styrmedel för hållbar konsumtion ska beakta miljökrav men i lika stor del verka för en robust livsmedelskedja som stärker försörjningstryggheten och bidrar till ett stärkt civilförsvar.

För att minska klimatpåverkan från konsumtion rekommenderar LRF att främjandeuppdrag för livsmedelsproduktion förs in i fler myndigheters regleringsbrev och att dessa uppdrag följs upp och kalibreras mot livsmedelsstrategin.

Det är viktigt att det offentliga ska gå före inte missgynnar mindre leverantörer, till exempel inom livsmedelssektorn eller entreprenadverksamhet genom ökade krav på redovisning, beräkningar och övrigt regelkrångel.

1. Hållbara måltider i skolan

Varför inte ta helhetsgrepp över tre hållbarhetsdimensioner? Det är avgörande att miljöpåverkan ej likställs med klimatpåverkan i riktlinjer och uppföljning.

Från 1 januari 2023 ska hänsyn tas till klimat i samband med offentlig upphandling. (Referens: SOU 2022:15)

Fokus bör vara på att maten hamnar i barnens magar och matens näringsriktighet måste väga tyngst. Det går åt mer mat i Sveriges skolor idag p.g.a. hushållens ökade kostnader och Rädda Barnen larmar om att barnfattigdomen kommer att öka. Näringsriktiga skolmåltider är viktigast.

Om hänsyn till miljöpåverkan ska tas är det viktigt att minskad klimatpåverkan ej likställs med minskad miljöpåverkan. Det finns många målkonflikter inom miljöområdet, tex mellan klimat och biologisk mångfald till exempel.

2. Riktlinjer för mer hållbar mat i skattefinansierade miljöer för barn och ungdomar

LRF kommentar s 28.

"Det offentliga har goda möjligheter att styra utbudet i miljöer och verksamheter som finansieras av skattemedel, såsom idrottshallar, simhallar, fritidsgårdar, pedagogiska teknik-

och naturvetenskapscentrum (science centres) och kulturhus. Denna möjlighet utnyttjas idag inte fullt ut och det saknas nationella målsättningar för hur skattefinansierade verksamheter för barn kan bidra till hållbar konsumtion.”

Hur ska detta följas upp? Krångelvarning! Ska privata aktörer åläggas rapportering för att man baserar sin verksamhet i offentlig lokal?

BILAGOR:

Bilaga 2:1 Förslag till regeringen från Styrmedel för hållbar konsumtion

Se kommentarer kap 6.

Bilaga 2:2 Konsekvensbedömning Mer hållbara måltider i skolan

s. 48, stycke 2, om att komplettera skollagen med matens miljöpåverkan:

Fokus bör vara på att maten hamnar i barnens magar och matens näringsriktighet måste väga tyngst. Svenska skolor vittnar om att det går åt mer mat i skolorna idag p.g.a. hushållens ökade kostnader, som orsakas av den ökade inflationen. Den relativa barnfattigdomen i Sverige är för närvarande 23,1 %, enligt [Rädda Barnen](#), men som samtidigt larmar om att barnfattigdomen kommer att öka. Därför är näringsriktiga skolmåltider än viktigare framöver.

s. 48, stycke 2, om vilka måltider som ska tillhandahållas kostnadsfritt:

I dag finns lagligt utrymme att även inkludera frukost (och även mellanmål) i begreppet skolmåltider och inte enbart lunchmåltiden i skollagen.

s. 62 ”Kostnadsfria frukostar och mellanmål skulle utgöra en ytterligare kostnad för huvudmannen och det samhällsekonomiska värdet och finansieringsprincipen för detta behöver utredas specifikt.”

Kostnadsfri frukost i skolan bör utredas. Arlas [Frukostbarometer](#) visar att endast 2 av 3 grundskoleelever äter frukost dagligen och endast hälften av gymnasieeleverna. Gratis frukost i skolan ger elever goda förutsättningar för att må bra och prestera i skolan. Detta kan bekräftas av en vetenskaplig sammanställning av [26 forskningsstudier](#) gjord av forskare från Linköpings universitet. Resultaten visar positiva effekter av att äta frukost på kognitiv förmåga, skolresultat, livskvalitet och välmående samt riskfaktorer för olika sjukdomar hos barn mellan 6 och 18 år.

Det bör också utredas om liknande samhällsekonomiska effekter av gratis skolfrukost som den [kostnadsfria skollunchen](#) har kunnat påvisa. Forskare från Lunds och Stockholms universitet har visat att de elever som fick lunch i skolan under sina nio år i grundskolan hade tre procent högre livstidsinkomst än de som inte fick lunch i grundskolan. Forskarna upptäckte också att eleverna blev längre och nådde en högre utbildningsnivå. De såg dessutom att de resurser som samhället satsade i form av gratis skollunch kom tillbaka fyrfaldigt i form av elevernas högre livstidsinkomst som vuxna. Varje satsad lunchkrona gav fyra kronor tillbaka till samhället.

Enligt Livsmedelsverkets [Nationella riktlinjer för måltider i skolan](#) bör skolor tillhandahålla frukost för de barn som inte äter frukost hemma. Men vid sidan av skollunchen serverar endast en av fem kommuner frukost vid alla grundskolor 3-5 dagar per vecka. Nästan hälften av de svarande kommunerna serverar inte frukost alls, enligt Livsmedelsverkets rapport [Fakta om offentliga måltider 2021 - Kartläggning av kommunalt driven måltidsverksamhet](#).

Livsmedelsverkets nationella undersökning [Riksmaten ungdom](#) visar att barn och ungdomar äter mindre näringsrikt på helgen jämfört med veckodagar. Skolmaten kan vara en bidragande faktor till att fler måltider av näringstät livsmedel konsumeras under vardagarna. Det finns dessutom socioekonomiska skillnader i matvanor i Sverige och Livsmedelsverket menar att [skolmaten har en utjämnade effekt](#) på dessa skillnader.

Om EU:s skolprogram

Syftet med EU:s Skolprogram är att ge fler barn möjlighet att dricka mjölk och äta frukt och grönt i skolan samt att främja sunda matvanor, men också **att lära barn mer om jordbruk, miljö och om hållbar och bra mat i allmänhet**. För närvarande ser EU-kommissionen över EU:s skolprogram och ett förslag väntas under sista kvartalet 2023.

Alla medel som bidrar till bättre skolmåltider måste välkomnas, där deltagande i EU:s skolprogram för frukt och mjölk samt införande av kostnadsfri frukost i Sveriges skolor utgör exempel på positiva initiativ. Sverige har tagit del av Skolmjölksstödet sedan EU-inträdet 1995 och det är därför både etablerat och välanvänt i Sverige. LRF Mjölks undersökning bland Sveriges kostchefer visar att skolmjölksstödet har en stor betydelse för mjölkserveringen i Sveriges skolor.

Idag tar Sverige inte del av EU:s stöd för frukt och grönsaker, trots att konsumtionen är för låg bland barn. Hittills har Sverige gått miste om ett antal miljoner i stöd för frukt och grönt.